

METAPHYSICS PARS ALTERA. PSYCHOLOGIA, sive De Anima rationali.

QUID prodesse nobis possunt sublimiores scientiae, Adolescentes optimi, si nos metipsos ignoremus? Si nesciamus quid sit anima nostra, an spiritualis, & immortalis, quodnam inter ipsum & corpus commercium intercedat? Hae autem cognitiones omnes, & quid nobis prosunt, si animam ipsam perdamus, si ejusdem facultatibus ad veram immortalitatem, aeternam scilicet beatitudinem consequendam non utamur? In duas ergo Dissertationes alteram hanc Metaphysices partem dividemus. Prima erit de origine, spiritualitate, & immortalitate mentis humanae. Secunda de admirabili commercio quod inter ipsam mentem, & corpus est.

DISSERTATIO I. De Origine, spiritualitate, & immortalitate mentis humanae.

CAPUT I.

De Animae origine, & quo tempore corpori infundatur.

37 *V*t vera creationis babeatur notio, (air celebr. Clarkius (d) non oportet eam sibi effingere tanquam generationem alicuius rei eructae ex nihilo considerato ut materia, Creare est exis-

(d) De l' Existence de Dieu tom. I. c. 11.

ELEM. METAPHYSICS.

tentiam dare rei, quae prius illam non habat, hoc est, efficere, ut existat res quae prius non existebat. Omnes Philosophi admittunt, quod nullum agens creatum potest quidquam eorum efficere, quae non nisi per creationem esse possunt. Soli quippe Deo convenit creandi virtus. Neque enim fas est, inquit S. Augustinus (e), ullius naturae, quamlibet minimae, mortalisque, creatorem, nisi Deum, credere ac dicere. His positis,

38 Dico 1: rationalis anima à Deo solo creatur, quem corpusculo infunditur. Prob.: creare est efficere ut exstat res quae prius non existebat; sed Deus facit ut anima existat, quae prius non existebat: ergo. Prob. 2: creare est aliquid efficere, nullo quod ad ipsum intrinsecus pertineat, prius existente; sed ita facit Deus animam: ergo. Prob. min.: mens humana est substantia simplex, carens partibus, compositionis, & divisibilitatis expers: ut in sequentibus videbimus: ergo efficitur sicut illa partium successione nullusque quod ad ipsam intrinsecus pertineat prius existente: ergo sola creatione fit; sed creatio soli Deo competit, ut dictum est jam: ergo anima rationalis à Deo Creatore conditur.

39 Prob. 3: anima rationalis non est generabilis, sed quod non est generabile per creationem fit: ergo. Prob. maj.: quod generabile est, est corruptibile, ut omnes fatentur; sed anima rationalis est incorruptibilis quia est immortalis, ut posterius Cap. III. ostendetur: ergo. Prob. 4: natura non extenditur nisi ad generandum, sed quod non est, non generatur, non enim est unde generetur, ut optimè ait Hippocrates (f) ergo creatio excedit naturae potentiam: ergo nequit fieri nisi à Deo.

40 Christianus Wolff (g) celebris nostri seculi philosophus facet quidem animam rationalem a solo Deo per creationem fieri, verum Libnitziū sequutus contendit animas omnium hominum, initio simul conditas à Deo fuisse, easque singulas suis inclusas corpusculis. Animae, inquit, praecexistunt in corpusculis organicis praexistentibus ex quibus seruus in utero formatur.

41 Dico 2: contra Leibnitziū, & Wolfiū: animae rationales non fuerunt omnes simul initio temporis à Deo creatae, iisque organicis corpusculis inclusas, quae tunc itidem à Deo condita in utero matris delitescunt. Prob. 1: ex Concilio Lateranensi V. (h) ubi expressè definitum fuit, animam rationalem pro corporum, quibus infunditur multitudine singulariter esse multiplicabilem, multiplicatam, & multiplicandam: ergo animae omnium hominum, qui ad finem usque mundi nascituri sunt non fuerint initio temporis à Deo creatae, quia tunc licet sint multiplicatae, non sunt tamen multi.

(e) Lib. 12. de Civit. Dei. c. 24.

(f) Lib. 1. de Diaeta num. 5.

(g) Psycholog. Rat. §. 704. & seq.

(h) Sub Leonex. Sess. 8. Tom. 19. Collect. Concil. Labb.

multiplicanda: ergo animarum praexistentia aperiè refragatur Conclio Lateranensi, ac proinde propugnari minimè potest.

42. Probatur 2. ab absurdo: hac opinione posita non posset in discriminatum singulis feminis Virginitas suadere, quippe quum non constet quae feminæ animatis corpusculis praeditæ sint, nequit virginitas singulis feminis suaderi, quin verum sit, optionem in nobis esse, ut tot pereant animæ, quot animata corpuscula illæ complectuntur. Eandem quoque ob causam nulli feminas licet perpetuo se virginitatis voto obstringere, nisi certò ei primo constituit corpuscula animata suo in sinu minimè contineri, quae omnia, quum non minus falsa, quam absurdâ sint sequitur, Wolffianam opinionem penitus à Viro Catholico rejiciendam esse.

43 Pro secunda quaestionis parte sciendum est, in hoc convenire antiquos omnes Philosophos, nempe, animam rationalem non illico à conceptione infundi, sed post aliquod tempus. Communissima opinio defendit animam rationalem post quadraginta dies fetus informare, quia tunc, & non antea perfectè organizatum est corpusculum. Ita Galenus (i). Hippocrates (j) sive quisquis Auctor est libri de *Natura pueri*, differentiā docens inter fetus masculos, & semineos, illos triginta, hos duobus supra quadraginta diebus dearticulati dixit, hoc est, perfectè organizari. Multò autem breviorē terminū ad hujusmodi perfectionē adsignavit idem Hippocrates lib. de Carnibus, num. 10. inquiens (k) septem diebus habet quacumque, corpus babere debet, atque hoc pacto si corpus in septem diebus absoluunt est, in septimo animari, ex sententia Hippocratis videtur consentaneum. Alii adserunt fetus humanum tria duo perfici, ac tertia die rationalem animam recipere. Aristoteles (l) adseruit hominem vivere vita plantæ, vita animalis, & hominis, adeoque animam rationalem post aliquot tempus fetui advenire, licet illud tempus non definerit. His positis.

44 Dico 3: cum Cl. Paulo Zicchia (m) & aliis magni nomis Auctoriis, quos laudat, & sequitur Illius. D. Feijoo (n) in primo conceptionis momento infunditur fetui anima rationalis. Prob. efficacissimis rationibus: negari nullomodo potest, fetus illico, atque conceptus est vivere, nutriti, & augeri; sed haec omnia habere non potest ab alia anima quam à rationali; ergo. Prob. min.: absurdum est dicere ut Aristoteles affirmabat fetus prius vivere anima vegetativa, postea sensitiva, & tandem rationali; alioquin eae tres simul animæ in homine essent, quod nemo sanus dixerit: ergo vita, nutritio, & augmentum fetus non possunt provenire nisi

(i) Lib. 15. de Usu. n. 5.

(j) De Natur. pueri n. 10.

(k) Lib. 2. de Generat. animal. c. 7.

(l) Qaest. Medico Legal. Lib. 9. tit. 1. qaest. postrem.

(m) Teatro Critico tom. 8. Discurso 11.

15 ab unica anima rationali; sed à primo instanti conceptionis vivit, nutritur, & augatur, ut omnes consentiunt: ergo in ipso instanti anima rationali donatur. Prob. 2: Deus, & natura semper operantur propter finem, Deus quidem ex sua libera voluntate, natura autem ex necessitate: sed retardatio infusionis animæ rationalis nullum potest habere finem: ergo.

45 Prob. min.: talis finis, vel esset corporis perfectio, vel ad hoc, ut suis operationibus fungi rectè posset. Non primum: quia oportet multò serius animam rationalem infundi, quum corpus in termino quadraginta dierum non sit adsequutum suam perfectiōnem, ita ut oculis patet, quinimò nihil amplius haberet post aliquot menses, nisi rudent quandam, & vix Linceis oculis perceptibilem partium delineationem. Non secundum: nam quod spectat ad operationes proprias animæ rationalis, nec post quadraginta dies, nec postquam infans jam non exacto mense in lucem prodidit, earum ultiā exercitare anima apta est: ergo retardatio infusionis animæ rationalis, nullum potest habere finem. Concludendum igitur ex his, quod quem fetus conceptus illico vivat, nutritur, & augeatur, id ab alia anima quam à rationali habere non possit, quae & vegetare, & nutritre, & vitam communicare potest, quum omnibus facultatibus necessariis ad haec peragenda sit instructa, eamque in ipso instanti conceptionis à Deo creari, & fetui infundi, ac per se ipsam conceptum nutritre, & augere, illique vitam, & sensum communicare.

46 Confirmatur conclusio: vel anima rationalis potest vitam, & sensum conceptui communicare vel non: si primum nihil obstat, quominus idem possit ante quadraginta dies, non enim à corpore eas facultates adipiscitur, sed eas ex sua natura possidet. Si secundum: ergo corpus etiam anima rationali praesente, ab alia anima vitam, augmentum, nutritionem, sensum recipit, quia non est verisimile ea omnia ante quadragessimum diem ab alia anima, & post quadraginta à rationali praestari. Confirmatur ulterius: si homo ante quadraginta dies non recipit animam rationalem, ante praedictum terminum non erit homo, nam & quomodo esset homo, non habens formam hominis? Erit igitur planta, vel vermis, vel insectum, vel aliud animal, vel bestia quaedam ad nullum genus, vel ad nullam viventium speciem certam reducibile, & ex se constituet novam speciem animalis? & Quaeam igitur erit haec species? Haec circa fetus humani animationem, quae probabiliter dici posse mihi vissa sunt, dicta sufficiant.

Argumenta contra primam conclusionem.

47 PP. 1. Creatio est productio rei ex nihilo, sed ex nihilo nihil fit: ergo anima rationalis non creatur. Dist. min.: nihil fit, hoc est aliquid non erudit ex nihilo, tanquam ex

ex causa materiali, & praecipiente, conc. hoc est non potest effici, ut existat id, quod prius non existebat, subdist: si loquamur de agente, cuius vires faciae sunt, conc: si sermo habeatur de agente cuius potestas sit infinita, qualis est Deus, nego, & consequentiam, Dices, cum Tolando, & Gildono. Deus communicavit materias di- visibilitatem, & figuram, licet easdem in se Deus non habeat: ergo etiam à substantia non intelligente, qualis est materia, substantia intelligens nempe, anima, emanare potest; ergo non est creata a Deo. Nego conseq. & est disparitas, quia Deus eminentissime in se continet quidquid boni, & perfecti in materia est, & sua potentia in materia omnia producit: materia autem nec formaliter, nec virtualiter, nec eminenter potest continere veras, & simplices perfections animae; quum in ente corporeo, inertiæ, cuiusmodi est materia, entis intelligentis, liberèque agentis, adaequata ratio esse non possit, quae solùm in ente libero, agente, intelligente reperitur.

48 Opp. 2: cum Antonio Rocco: anima omnino dependet a corpore seu materia: ergo producitur dependentia a materia: ergo non creatur. Antec. prob. 1, quia haec anima ab hujus corporis temperie pendet, alias quelibet anima in quolibet corpus ingredi posset. 2: quia si anima non dependet a corpore, pereunte ad disoluto corpore invita non recederet: ergo. Ad argumentum dist. antec.; dependet a corpore, ut sic, nego, ut exerceat manus formæ corpus vivificantis; ac in mortuis, conc., atque ideo liberum non est animae ingredi quocumque corpus, quoniam huic regendo, ac vivificando a Deo conditore destinatur, & producitur hæc lege, ut unus cum hoc corpore constituat hominem individuum: Quod autem resoluto corpore anima recedat invita, poena est originalis peccati. Exemplo nautæ felicissime, aptèque explicat Cl. Berti (n), quomodo anima sit a corpore dependens, & independens, quod non ingratis vobis audire erit.

49 Nauta homo est ad regendam navim destinatus. Quatenus homo non opus habet navigio, quo est ipse longè nobilior, nam & vitam interdùm agere aliter, quam navigando potest; ac quatenus nauta, cuius est maria navigatione transtare utique indigeret navi. Hac dissoluta, cogitur, aut in litore miserrimam vitam ducere, aut feliciorem in portu. Refecta autem navi ad patriam tandem revertitur. Anima pariter est spiritualis substantia, sed corporis forma, & quasi navicularia, nam illud regit, & movet, & explorat ad portum tentat appellare. Ut spiritualis substantia, praescientia est corpore, neque aliquid comodi ab illo capiat: ut forma corporis ab eo dependet, non quidem ut sit, sed ut mare perambulet, vitam nempe mortalæ. Morte Corpus, ut navis tempestate dissolvitur, atque anima pro meritis vitam agit sive miseram, sive tranquillam. Resurget mortale corpus ad vitam perenneam, & haec ipsa restituenda, quasi dituræ navis instauratio est.

(n) De Theolog. Discipl. tom. I.

50 Opp. 3: cum eodem: Si anima rationalis crearetur, non contraheret ex semine Adæ originale peccatum; sed contrahit: ergo. Nego maj.: non ideo originalis labes a filio contrahitur, quia iesus anima, ex infecta anima patris, veluti pars ex toto in illius generatione deciderit, ut pertinaci er contendit Roccus; & Pomponius, sed rationalis anima originali culpa ex eo polluitur, quod corruptae carni conjugatur, sicut aqua viciato in vase corruptitur. Id vero quo pacto fiat, Theologi ad quos spectat clarissime explicant. Sed insistit Roccus: accidentia sine subjecto non traducuntur; sed peccati originalis subjectum est anima: ergo si anima ex semine Adæ non propagatur, neque peccatum propagatione diffunditur. Nego maj: nam ut optimè respondet AEstius transeunt de uno in alterum subjectum, subjecto non transfuero haereses, vitia, lepra, aliaque morum, & mortborum contagia.

51 Opp. tandem: homo generat sibi simile, sed similitudo non consistit in materia, sed in specie, natura, & forma: ergo etiam forma quae est anima ab homine generatur: ergo non creatur a Deo. Ad argumentum respondeo, hominem generate sibi simile, quatenus ita materiam disponit, ut ei Deus inferat animam, qua species, & natura humana perficiatur. Nam inserta anima corpori filius gerit imaginem, & similitudinem Patris, tametsi anima non sit ab ipso per generationem propagata. Neque patrocinatur Rocco illud Genes. (o) cunctæ animæ quae ingressæ sunt cum Jacob in Aegyptum, & egressæ sunt de foemore illius. Horum quippè verborum sensus est: cuncti homines qui a Jacob per generationem descenderunt &c. Sufficit enim quod filius tantum quoad corpus descendat de foemore patris, ut totus filius descendisse dicatur, etsi enim corpus non sit in homine pars princeps, ea tamen est, quae in nobis immediate occurrit quæque a nobis conspicitur, sicut etiam statua dicitur opus artificis, quamvis non nisi quoad formam a statuio dependeat.

Argumenta Contra ceteras conclusiones.

52 **O**PP. contra secundam cum Wolffio (p) & Sennerto; Deum quievisse die septimo ab universo opere quod patrat, legitur Genes. 2. V. 2: ergo hodie nihil amplius creat: ergo creatio animalium in prima creatione a Deo facta est. Hoc est præcipuum Wolffii argumentum. Sed cum magno Augustino (q) respondemus, Deum requieuisse a condendis generibus crea-

(o) Genes. cap. 46. V. 26.

(p) In Princip. Philos. § 705.

(q) Lib. IV. de Genes. ad litt.

turæ, quia ultra jam non condidit aliqua genera nova. Itaque duxit
Deum animam creare, non aliquid facere dicitur quod ante non
fecerat. Jam enim sexio die fecerat hominem ad imaginem suam, quod
utique secundum animam intelligitur. Hoc & nunc facit non instituendo
quod non erat, sed multiplicando quod erat. Unde, & illud verum est,
quod à rebus quae nos erant instituendis requievit. Et hoc verum est,
quod non solum gubernando quae fecit, verum etiam non quod non duxit,
sed quod jam creaverat numerosius creando usque nunc operatur.

53 Opp. contra tertiam: Ex motu embrionis magis, ac certius
deprehenditur animas praesentia, quam ex aliis operationibus; sed
ante quadragesimum diem non moveretur embrrio, & praeterea se-
rius moveretur femella quam mas: ergo ante quadragesimum non
recipit embrio animam rationalem, & mas, & femella non eodem
conceptionis momento eam recipiunt. Nego maj. argumentum: quia
aliae operations motum praecedentes alteri agenti tribui non pos-
sunt nisi animae rationali, & perinde est elicere ex motu praes-
entiam animae rationalis, quam deducere ex vita, ex nutritione
augmentatione, unde quum fetus in utero illico vivat nutritur
augescat, sentiat; illi dicitur animam rationalem illum habere necesse est.
Adhaec: & quantum dependentiam habet motus ab anima rationali,
ut rationalis est? Oportuit ergo affirmare, tunc fetus animam
rationalem recipere, quum aliquam operationem rationali animae,
ut rationali pertinentem edit, non quando noveri incipit.
Minor autem argumenti absolute loquendo falsa est. & Quis enim
affirmare audebit non habere embrionem ante quadragesimum diem,
motum aliquem inobservabilem? Neque etiam si omnis motus
abesset, inde inferri deberet animam rationalem praesentem non
esse.

54 Multò ergo rationabilitus inferri debet praesentia animae in
embrione ex virtute operationibus, & ex formatione ipsius fetus,
neque enim aliquid eorum ab aliqua causa dependere potest, quam
ab intrinseca, neque in fetu ulla alia intrinseca causa imaginari
potest, quam ipsa anima. Differentia autem inter masculum, &
femelam quod primum motum in utero materno excitatum (si
vera sunt quae narrantur) in eo forte consistit, quia materia ex
qua producitur mas majori spirituum copia turget, & calorem vi-
vidiorem obtinet. Præterea observatum est, mares non illas ob
eorum imbecillitatem serius moveri, quam femellas, & alia ex
parte femellas nonnullas ob eorum robur cœlitus moveri, quam ma-
res, unde inclusi minoris absolute loquendo falsa omnino est.

55 Opp. i. Fetus non debet recipere animam rationalem nisi
perfectè organizatus sit; sed haec organizatio non eodem tempore
in singulis perficitur, ob temperamentorum, & virium variatatem;
ergo anima non infunditur in ipso conceptionis momento. Pluri-
bus modis responderi potest ad argumentum. Primo: concedendo
organizationem requiri, ut anima operetur, negando vero eam ne-

cessariam esse ut informet. Secundo: dicendo Deum non debere sub-
jici naturæ, ita ut spectare debeat antequam animam infundat, fe-
tus organizationem ab ipsa natura machinatam. Sed alia via ex Re-
centiorum mente placet argumento satisfacere. Communissima in-
ter Recentiores est opinio de perfecta delineatione embrionis in cor-
pusculis in utero matris delitescentibus, qua posita negari potest fe-
tum non esse perfectè organizatum ante quadragesimum.

56 Si autem per organizationem perfectam intelligent adversarii,
organizationem omnibus numeris ita absolutam, ut per eam fe-
tus habeat quidquid embrionem habere oporteat, ita ut oculo teste
omnibus membris atque necessariis organis sit instructus. negabi-
mus, hanc organizationem necessariam esse ad recipiendam ani-
magam, nam si ita esset oporteret animae receptionem retardari ad
plures menses, unde quum Angelicus Magister ait (r) animam ra-
tionalem infundi quum corpus est dispositum, non est intelligendum
de hac ultima dispositione, alioquin ipse S. Doctor contradictria
adsereret, quod vel cogitare nefas est.

57 Ipse enim Sapientissimus Magister (s) adserit, quod quum
anima sit proprius corporis actus, & forma necessariò simul cum
corpo produci debet, at corpus illico producitur cum concipiatur:
ergo ex mente Doctoris Angelici etiam anima rationalis tunc infun-
ditur; infusa autem illico operatur, & sic in primo momento con-
ceptionis ipsius embrionis praesens est, nam alias semper esset ve-
rum dicere corpus ante produci, quam animam, contra id quod
Theologi docent cum Angelico Mag. (t)

58 Sed dices: anima fuit inspirata in faciem Adae quum ejus
corpus perfectum esset: ergo in quemlibet hominem debet introduci
quum corpus est omnimodo perfectum. Respondeo, argumentum
nihil probare: nam quantumcumque perfectum velint adversarii esse
embrionem in quadragesimo, nunquam tam perfectum erit, quam
corpus Adae, quum Deus in illud animam inspiravit. Adhaec: mag-
na differentia esse debet inter opus ab ipso Deo immediate ema-
nans, & opus commissum naturæ in hominis generatione.

59 Opp. 3: Si anima rationalis in primo instanti conceptionis
praesens esset, abortu sequuto ante quadragesimum, juberent Ca-
nones illum fetus baptizari; sed non juberent: ergo quia anima ra-
tionali ante quadragesimum non informatur. Respondeo quod in
his abortibus impossibile est ob eorum debilitatem, non illico à
corpo animam separari, & iccirco Sacri Canones, baptismatis
nullam faciunt mentionem, satisque fuit, si quandcumque aliquod

(r) P. i. quaest. 100. art. 1. ad 2.

(s) P. i. quaest. 90. art. 4.

(t) P. i. quaest. 91. art. 4. ad 3.

Vitae signum ex motu praebent, etiam si ante quadragessimum id feret, baptismatis lavacro emundentur saltim sub conditione; sed hoc nihil obstat quominus cum Cl. Feijoo adsimemus, in quoquam tempore abortus contingat, fetus baptizari debere sub conditione, nam juxta omnes tunc baptismō ablii debet quoniam probabile sit fetus esse animatum, sed ex dictis valde probabile est, cum probabilitate intrinseca rationum, tum exterinseca Auctorum magni nominis fetus ab ipso instanti conceptionis anima rationali informatum esse: e go quocumque tempore abortus contingat baptizari saltem sub conditione debet.

60. Opp. tandem: Leges tam Canonicae quam Civiles distinguunt fetus animatum ab inanimato, illumque non nisi post quadraginta dies animari statuunt, atque hac de causa poenam majorem, aut minorem delinquentibus, & abortum procurantibus imponunt, in qua ratione confirmationem emanavit denique Constitutio Sixti V. Pontificis Maximi, in qua abortum animati fetus procurantes, ijsdem poenis subjici determinatur, quibus veri homicidie subjiciuntur: ergo conclusio nostra contraria est auctoritati Legum Ecclesiasticarum, & Secularium. Ad argumentum respondeo cum supra laudito Zaccia, tam Canones, quam Leges non ex propria scientifica cognitione in Iaudatis textibus loqui, sed ex placitis Sapientium illius seculi Philosophorum, & Medicorum, ut alias consueverunt facere in iis, quae ad alios professores pertinent. Ergo quum de ea re praedicti Sapientes consulti fuissent, eorum determinationem Canones, & Leges in hoc sequi volentes, poenas delinquentibus modo maiores, modo minores imposuerunt pro ea quam illi differentiam faciebant inter fetus non animatum anima rationali, & animatum. Verum adhuc his positis contendimus Canonum, & Legum determinationes secundum justitiam emanasse, easque sarchas rectas remanere debere, firma etiam nostra opinione remanente de animatione fetus in primo conceptionis momento.

61. Canones enim, & Leges Civiles in imponendis poenis semper sequuntur mitiorem sententiam; quoniam ergo in dubium vertetur, an semper, & quocumque tempore procurans abortum eadem poena esset plectendus, & aliqui mitius sentientes judicassent, minori poena plectendum fetus teneriori existente, & ante quadragessimum, contrā aliis sententibus, priori sententiae Canonis adhaeserunt, atque summa cum ratione statuunt majorem poenam procuranti abortum post quadraginta dies, quam ante, quia multo maiorem vim inferre ille tam fetus, quam matris, quam inferat hic. Tenerioris enim fetus abortus ob ligamentorum debilitatem, facile & cum minimo matris incommodo succedit, at provectionis fetus abortus non nisi cum matris evidenti periculo fit, unde ex Hippocrate. (4) & ex quotidiana experientia scimus tutiores esse abor-

(4) In Lib. de Nat. Pueri.

tus in primo quadragenario, in sequentibus autem difficiles, ac multo minus tutos. Haec pro argumenti responsione dicta sufficiant. Clariss. verò Feijoo ultrà contendit, eum qui post duos, aut tres à conceptione dies abortum procuraverit, incurare poenam irregulatatis à Gregorio XIV. statutam contra procurantes abortum animali fetus, ut videte est apud ipsum. (x)

CAPUT II.

Expenditur an humana mens sit substantia spiritualis, num verò corporea?

62. MENS humana est id quod in unoquoque nostrum cogitat. A Scholasticis vulgo definitur: actus primus corporis physici, & organici potentia vitam habentis. Ignotum scilicet per ignotū explicant. Nos autem eam definimus: principium quo homo cogitat, seu quo verum intelligit, bonumque vult, suarumque insuper perceptionum ac voluntum conscientis existit. Dicitur mens, quoniam cogitandi vis in anima eminent. Dicitur anima rationalis, seu animus, quoniam incorporeae cognitionis aut rationis capax est.

63. Ejusmodi vero principium, sive animam in nobis existere evidentissimum est: nihil enim magis perspicuum esse potest, quam nos cogitare dum cogitamus, aliquid velle quoniam volumus, percipere, dubitare, recordari, quoniam percipimus, dubitamus, recordamur: principium ergo illud in nobis existit, quo singulae operationes, & actus illi in nobis peraguntur.

64. Per corpus seu materiam intelligimus substantiam extensam, divisibilem, solidam, ex variis partibus, variarum figurarum contextam. Per spiritualem verò substantiam, intelligimus substantiam expertem materiae, seu quae extensionem, divisibilitatem, soliditatem excusat. Quaestio est igitur utrum id quod in unoquoque nostrum cogitar, sit substantia expers extensionis, divisibilitatis, soliditatis, &c.?

65. Materialistae increduli, nempè, perversissimique homines, carentur nihil praeter physicam sensibilitatem in homine esse, adsidue per eam, quae quid materiale est, & à materia dependet, hominem intelligere, cogitare, ratiocinari, ac proinde animum nostrum esse materiam. Pernicioissimum hunc errorem tuentur. Spinoza,

(x) Teatro Critico, Tom. 8. Discurso II. num. 27.

nosa, Hobbesius, Tolandus (y) neque ab illo admodum abhorret Lockius. Inter Materialistas Recentiores recensentur Johann. Jac. Rousseau, Voltaire aliisque Philosophi Galli perniciosissimis libellis quibus Religionem, moresque corrumpunt, à quorum lectione uti dicit Christianum philosophum vos semper abstinere debetis. Contra hos ergo incredulos perditosque homines.

66 Dico r. Mens humana est substantia spiritualis, seu à materia, vel corpore distincta, atque diversa. Prob. prima pars, scilicet, mentem humanam esse substantiam. Experitur cogitationes in nobis continuò mutari, alias alii fluxu perpetuo succedere; sed mutabilitas, quae enti insunt modi dicuntur, & sine subiecto esse non possunt: ergo id quod in nobis cogitat, nempè anima est subiectum cogitationum. Subjectum autem, alio subjecto non indigeret existendum, ideoque substantia est: ergo anima est substantia.

67 Prob. secunda pars: principium operationum quae ad materiam pertinere non possunt est substantia prius distincta a materia, ac proinde spiritualis; sed anima est principium cogitationum, quae ad materiam nullomodo possunt pertinere: ergo est substantia spiritualis. Prob. min.: si cogitatio pertineret ad materiam esset *intrinseca* materiae modificatio; quum enim cogitatio sit subjecti cogitantis actio interna, intrinseca est subjecti cogitantis modificatio; sed cogitatio non potest esse *intrinseca* materiae modificatio: ergo nullomodo potest ad materiam pertinere. Prob. min.: si

(y) Spinoza. Part. 2 Ethic. prop. 13. & Coroll. prop. 17. Hobbes. Phys. Part. 2. cap. 25. num. 10., & in Leviath. sive de Republica. Part. 1. de Homine. Cap. 3. Tolandus. Leg. 3. sur le mouvement. Aucto^r op^{eris} inscript. Epîtres Philosophiques. Ep. 3. & 25. num. 53. Aucto^r Op. inscript. La Philosophie du Bon Sens (vulg^o Marchio d' Argens) Tom. 2. Reflex. 4. §. 10. & seq. Aucto^r impii libelli editi Postdami ann. 1748. & inscript. Discours sur la vie heureuse. Aucto^r alterius impii libelli inscript. L' Esprit (vulg^o Helvetius.) Disc. 1. cap. 1. Bayle. Dictionnaire Historique, & Critique. Art. Leucippe. remarq. E. & art. Rorarius. remarq. D. & F. Rousseau. Discours sur l' inégalité parmi les hommes, edit. Amstelaedam. ann. 1755. Aucto^r libelli inscript. Oracles de la Raison (vulg^o Gil^{don}) pag. 186. Auct. Op. inscript. Epîtres Juives (vulg^o Marchio a^r Argens.), aliisque multi hujus farinae homines, qui nihil nisi materiale, in nobis esse conatu planè irrito conantur ostendere. His omnibus accensendus etiam est Voltaire, qui tam contra spiritualitatem, quam contra immortalitatem animae aperte pugnat, tum tom. 6. Opp. Lettre à Monsieur de Genouville, pag. 240. tum tom. 9. de l' Ame, & des Idees, pag. 58, & 91. tum tom. 7. cap. 35. sur l' Ame, pag. 283, edit. Paris. ann. 1757, & aliob in suis Opusculis.

si esset *intrinseca* materiae modificatio, esset ipsa materia modificata, sed cogitatio nec est, neque esse potest materia modificata ergo.

68 Prob. min.: si ita esset, cogitatio haberet proprietates materiae, esset proinde extensa, divisibilis in partes, & figurata; sed hoc evidentissime repugnat: ergo. Prob. min.: quis enim tam amens est, ut credat actuū intellectus ex. gr. adsensum, vel dissensum esse certo loci spacio diffusum, posse scindi in duas, quatuor ve partes, & habere figuram rotundam, quadratam, aut triangularem? Ergo cogitatio non habet, nec habere potest proprietates materiae: ergo anima est principium operationum, quae ad materiam pertinere non possunt: ergo est spiritualis, & non materia.

69 Sed rem hanc cum Clariss. Valsechio (z) paulò adtentius contemplatur, videamusque num possimus nobis metipsis persuadere materiam cogitare posse? Ego cogito, meaque cogitationem considero, compono plures notiones, eas separo, eas conjungo. Dicto citius ē caelo ad terras migro, & plurimas remotissimas res animo pervolo. Harum rerum naturam, proprietates, relationes perpendo: metior motus, spatia, tempora: confero res has cum illis, ex aperiis, clarisque, ad occultas, & latentes ratiocinando gradum facio. Nec immoror his tantum rebus, quae subjectae sunt sensibus, sed etiam illas pervolo, quae longe sensus ineos exsuperant. Novi, & sermocinor, de Ente, de Ordine, de Virtutibus, de Veritate, de Ratione, &c. Deo.

70 Horum & his similium operationum, quae cogitationes dicuntur, conscientiam habeo, hoc est sensum intimum, maxime vividum, p̄r quem ea novi; novi etiam me, qui cogita, & à quo eae operationes dimantur, esse non posse frustum stupidae, inertisque carnis, sed substantiam se moventem, preeditam agendi vi, & efficacitate, & ea virtute, cuius non est materies capax.

71 Ad hanc materiam interro^r memet converto, ejus analysim aderare insituo, neque in ea quo^r quam reperto aliud, quam extensionem, soliditatem, figuram, quietem, aut motum. In plurimas tenuissimas partes eam seco. His, omnes, quas quidem possim configurationem do, has impello omnibus directionibus, omnibus motus gradibus: at nihil unquam in his internosco, quod vel tantillum simile sit ei, quod clare cognoscere, quum dico cogitare: imo natura ipsa ab scribendo illis hoc adeiibutum me retrahit: violenceque adserere, pulvorem tenuissimum ferventemque sanguinem posse eas cogitationes, & ratiocinia elicere major me vis absterrer, quam si dicarem, circulum esse quadratum: audientemque cogitationem esse duram, aut mollem, triangularem, aut pentagonam, haec monstroso conjunctio magis me commoveret, quam aut hilarius, aut chimera.

72 Ut breviter dicam, intimo sensu cogitationem novi, clare extensionem novi, & tantum abesse, ut illam in hac inspiciam, aut vi-

(z) De i fondamenti della Religione, & de i fonti dell' Empiria.

ce versa, ut potius conferens unam cum alia, talem esse inter eas discrepantiam, diversitatem, distantiamque video, ut licet summo perē enitar, ne fingere quidem, eas inter se conjungi possim.

73 Ob oculos idem argumentum ponit Franciscus Lamy Ordin. S. Benedicti. (a) Integrum locum ponam è Gallico in Latinum sermonem conversum „ Quodnam ergo harum operationum principium est? (Inquit laudatus Monachus.) erit ne corpus, an anima corpora? Potest ne unquam concipi, corpus, hoc est, materialis carnis configuratum, hoc vel illo modo elicere posse spiritus, tunc notiones, percipere justitiam, sapientiam, veritatem, percipere, & cogoscere se ipsam.

74 „ Quis serio credere potest, ventum, vaporem, spirituum animalium fumum, qui diffunditur per meam carnem, qui per meas comineat organa, posse judicare, hoc est, percipere relationes, quae inter res sunt? An ille ebulliens, discurrensque per caput, meum in causa est, cur spiritus animales connectant inter se demonstrationes, admirabilem illum illusionum ordinem, qui interdum uno intuitu conspicitur.

75 „ Est ne tandem verisimile, hanc organorum corporeorum, animaliumque spirituum complexionem, considerare, discutere, praevidere, perpendere, velle, desiderare, bonum eligere posse? „ Ens hoc luteum aptum esse ad solvendas quaestiones, & problemata? Atqui si res ita se habet, cur in solvendis quaestionibus, quae sint aliquanto abstractiores, difficilioresque, obstruuntur, quantum per nos licet organa sensum, materiam nosmet expeditus, ejus motus impedimus, efficimusque, ut per eos nullum ipsa in nobis excite impulsum ex ea parte, quae ad quaestionum endocationem incumbit? Nonne ex hoc evidenter colligimus, eam partem corpoream non esse? Haec tenus ille.

76 Dico 2. cogitatio non est formaliter posita in eo quod objecta in organa nostra agant, aut in certa quadam motione tenuissimae maximèque mobilis substantiae, in cerebro nobis excitata à rebus circa quas cogitando versamur. Prob.: si per hoc intelligemus, quod objecta in organa nostra ágerent, movendo scilicet illam tenuissimam substantiam cerebri, non alia ratione imago objectorum in nobis imprimeretur, ac ista vel illa figura in cera imprimatur: ergo sicuti cera suae figurae conscientia non est; ita & hos quae eorum que cognoscimus conscientia esse non possemus; sed hoc ad evidentiam usque falsum est: ergo.

77 Dico 3. animus noster est aliquid omnino diversum ab ea tenuissima maximèque mobilis substantia, quae ex puriori sanguine in cerebro elaboratur. Prob. 1.: quia quantumvis tenuissima ponatur illa substantia, materia est; sed anima nequit esse materia, quoniam sit principium operationum quae ad materiam nullomodo possunt pertinere.

(a) De la Connoissance de soi même.

perpetuare, ut est demonstratum: ergo. Prob. 2.: nequit anima in illa vivida substantia collocari, quia ipsa itidem cogitatio in certa corpusculorum motione quae in cerebro fiat formaliter statuatur; sed demonstravimus, cogitationem ab omni corporea motione quae fiat in cerebro toto caelo differre: ergo anima rationalis est omnino aliud ab ea vivida substantia, quae ex puriori sanguine in cerebro perficitur.

78 Dico 4: absurdissima est Johannis Lockii opinio adserentis impossibile non esse ut materia cogitet, immo Dei potentia effici posse ut materia vi cogitandi donetur. Prob.: cogitatio aut vis percipiendi intrinsecè repugnat materiae, aut corpori, ut probatum manet: sed potentia Dei quantumvis nullis limitibus circumscribatur, tamen ad impossibilia, & contradictoria extendi non potest, quoniam nequeat facere, ut idem simul sit, & non sit: ergo absurdissima est opinio Lockii.

79 Advertendum vero hic est, quod quamvis Divina revelatione certissime constet animae spiritualitas, eamque probare possemus luculentissimi, Sanctorum Scripturarum, & Patrum testimonios, illis abstinemus, quia negotium nobis est cum incredulis perditisque hominibus, Divinam revelationem floccifacientes, ideo in eos urgeli debent demonstrationes Philosophicae, nec haec arma ex nostris manibus eripi permittendum est, ut eis utamur contra infensissimos Christianae nostrae Religionis hostes. Postremò vos moneo, quod aliqui Scriptores Ecclesiastici, humanam animam, Angelos, Deum ipsum, corpus interdum vocarunt quia nimur ut Clariss. Jacquier animadvertisit, quoniam incorpoream quandam substantiam concipere vix possent, quidquid existeter, ut a nihilo distingueretur, corpus vocabant, ita ut corporis nomine entia a nihilo sécerente duntaxat intenderint. At corpus illud à materia perspicue distinguebant, ideoque nominis abusu duntaxat errarunt. Levitici etiam Cap. 17. dicitur animam omnis carnis in sanguine esse. Sed hoc ita dictum est, ait S. Augustinus, quoniam dictum est: petra erat Christus, scilicet non quia hoc erat, sed quia hoc significabatur.

Materialistarum argumenta solvuntur.

80 O PP. 1. contra primam: sine ulla ratione negatur, cogitationem materiae convenire, nisi omnes materiae modifications cognoscamus, sed non omnes cognoscimus: ergo. Nego majorēm: nam & si non cognoscamus omnes materiae modos, tamen certò scimus, materiae convenire non posse modos contradictorios. Porro si materia cogitaret, ipsi convenienter modi contradictorii, nam cogitatio excludit partes extensionem, figuram, divisionem. Haec autem omnia includit materia: ergo materia habet proprietates contradictorias, si vi cogitandi praedita esse posset.